

ОСИГУРИТЕЛНО ПРАВО

Конспект за подготовка и изпит на студенти-юристи

Ч А С Т I
ОБЩО УЧЕНИЕ

I. ПОНЯТИЕ (ПРЕДМЕТ) И ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ОСИГУРИТЕЛНОТО ПРАВО

1. **Осигурителни отношения** – понятие и обща характеристика. Съотношение на осигурителното право с други правни отрасли

2. Основни **понятия** на осигурителното право: (осигурител, осигурен, осигурителен орган, изпълнител на медицинска помощ, осигурен риск, осигурителен случай, осигурителни вноски)

3. **Структура (система)** на осигурителното право

3.1. **Социално осигуряване** (държавно обществено осигуряване, допълнително задължително пенсионно осигуряване, допълнително доброволно осигуряване);

3.2. **Здравно осигуряване** (задължително, доброволно)

II. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ И ФУНКЦИИ НА ОСИГУРИТЕЛНОТО ПРАВО

1. **Основни принципи** – понятие, правно значение и видове :

2. **Функции** на осигурителното право – понятие и видове.

III. ОСИГУРИТЕЛНИ ПРАВООТНОШЕНИЯ

1. Осигурителни правоотношения **по държавното обществено осигуряване** - субекти (страни), съдържание, възникване и прекратяване;

2. Осигурителни правоотношения при **допълнителното социално осигуряване**:- предназначение и същност; субекти; видове (допълнително задължително, допълнително доброволно осигуряване – обхват и същност);

3. **Здравноосигурителни правоотношения** - предназначение и същност; субекти; видове (задължително и доброволно); възникване и прекратяване.

Ч А С Т II
СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ

Д Я Л I
ДЪРЖАВНО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ

IV. ФИНАНСОВО УСТРОЙСТВО И УПРАВЛЕНИЕ НА ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНООСИГУРЯВАНЕ

1. **Финансово устройство** (фондова организация);

2. **Управление** на ДОО (НОИ – надзорен съвет, управител, подуправител; РУСО – местонахождение и структура)

V. ВИДОВЕ ОСИГУРЕНИ СОЦИАЛНИ РИСКОВЕ (ФАКТИЧЕСКИ СЪСТАВИ)

1. **Професионални рискове** (трудова злополука, професионална болест, безработица);

2. **Общи социални рискове** (общо заболяване и приравнените му случаи – карантина, отстраняване от работа, санаторно-курортно лечение, гледане на болен член от семейството, трудоустрояване; майчинство; инвалидност(?), старост, смърт);

VI. КРАТКОСРОЧНО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ

- 1 Обезщетения при **временната неработоспособност** – основания (предпоставки), размери и срокове за изплащане;
2. Обезщетения при **временно намалена работоспособност** (основания и размери);
3. Обезщетения при **майчинство** (основания, размери, срокове за изплащане);
4. Обезщетения при **безработица** (предпоставки, размери, срокове за изплащане);
5. Ред за предоставяне на осигурителните обезпечения. **Спорове** и ред за решаването им.

VII. ПЕНСИОННО ОСИГУРЯВАНЕ

1. **Кръг** на пенсионно осигурените лица
2. Основни **обща правила** за пенсиите - зависимост на правото на пенсия от: осигурителния стаж и възрастта; категорията труд, наличието на инвалидност, пола; зависимост на размера на пенсията от осигурителния доход; непогасяемост на пенсията по давност; принципът – право на една пенсия (изключенията); привилегии и несеквестрируемост;
3. **Пенсия за осигурителен стаж и възраст**
 - 3.1. **Предпоставки** за придобиване на правото;
 - 3.2. Критерии за определяне на **размера** на пенсията;
4. **Пенсии за осигурителен стаж** (предпоставки и размери);
5. **Пенсии за инвалидност**
 - 5.1. **Инвалидността** като предпоставка за придобиване право на пенсия
 - 5.2. **Допълнителни изисквания** за някои пенсии за инвалидност;
 - 5.3. Критерии за определяне на **размера** на пенсията за инвалидност;
6. **Наследствени пенсии**
 - 6.1. **Предпоставки** за придобиване на право на наследствена пенсия
 - 6.2. **Съотношение с наследяването**;
 - 6.3. Критерии за определяне размера на наследствената пенсия;
 - 6.4. **Особени условия** за правото на някои наследници децата, преживелия съпруг, родителите);
7. **Пенсии, несвързани с трудова дейност** (военноинвалидни, гражданскоинвалидни, пенсии за особени заслуги, персонални пенсии);
8. **Пенсионно производство. Спорове** и ред за решаването им.

Д Я Л И ДОПЪЛНИТЕЛНО СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ

VIII. ДОПЪЛНИТЕЛНО ЗАДЪЛЖИТЕЛНО ПЕНСИОННО ОСИГУРЯВАНЕ

1. **Понятие, предназначение, обхват и ред** за осъществяване. **Същност**;
2. **Принципи** (задължителност, самостоятелност на дружествата и фондовете; прозрачност, разделност и изключителност на дейността; държавно регулиране; отчетност и информация; лоялна конкуренция, капиталовопокривен принцип; персоналност на осигуряването);
3. **Пенсионноосигурителни дружества и пенсионни фондове**. Видове пенсионни фондове;
4. **Пенсионно осигурени лица** (в универсални, съответно – в професионални фондове);
5. Пенсионноосигурителни **вноски** (задължени субекти и размери)
6. **Предпоставки** за придобиване право на пенсия (за ранно пенсиониране и/или допълнителна пенсия от универсален фонд). Критерии за определяне **размера** на пенсията;
7. **Други права** на осигурените и на техните наследници (еднократно или разсрочено изплащане на натрупаните средства по партидата);

IX. ДОБРОВОЛНО СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ

1. **Обхват, форми и ред** за осъществяване. **Същност**

2. Допълнително **доброволно пенсионно** осигуряване.
 - 2.1. **Обхват** (субекти, рискове);
 - 2.2. **Предпоставки** за придобиване право на пенсия;
 - 2.3. **Права на осигурените лица**;
 - 2.4. **Права на наследниците**.
3. Допълнително доброволно **краткосрочно** осигуряване
 1. **Обхват** (субекти, рискове - безработица, професионална квалификация)
 2. **Права на осигурените лица**

Ч А С Т ІІІ

ЗДРАВНО ОСИГУРЯВАНЕ

Д Я Л І

ЗАДЪЛЖИТЕЛНО ЗДРАВНО ОСИГУРЯВАНЕ

Х. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА

1. **Понятие и същност**. Съотношение с другите елементи на осигурителната система (с осигуряването за неработоспособност, майчинство, смърт, безработица);
2. **Финансово устройство и управление**
3. **Осигурени рискове**

ХІ. ДОГОВОРИ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ЗДРАВНОТО ОСИГУРЯВАНЕ

1. **Национален рамков договор**
2. **Договор между НЗОК и изпълнител на медицинска помощ**

ХІІ. ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНИ ПРЕСТАЦИИ

1. **Понятие и същност**
2. **Видове медицинска помощ** (диагностична, лечебна, рехабилитационна, профилактична; веществени престации);

Д Я Л ІІ

ДОБРОВОЛНО ЗДРАВНО ОСИГУРЯВАНЕ

ХІІ. ПОНЯТИЕ И ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА

1. **Предназначение и основания**;
2. **Обхват**;
3. **Ред за осъществяване**.

* * *

ИЗТОЧНИЦИ (НОРМАТИВНИ АКТОВЕ)

Кодекс за социално осигуряване (ДВ, бр.110 от 1999 г. – изм. и доп.);
 Закон за здравното осигуряване (ДВ, бр.70 от 1998 г. – изм. и доп.);
 Закон за здравето (ДВ, бр.70 от 2004 г. – изм. и доп.);
 Закон за лечебните заведения (ДВ, бр.62 от 1999 г. – изм. и доп.)
 Наредба за пенсиите и осигурителния стаж (ДВ, бр.21 от 2000 г.)

БИБЛИОГРАФИЯ

Мръчков, В. Осигурително право, VII, изд. Сиби, С., 2019;
 Мръчков В., Василев, А., Мингов, Е., Шотлеков, Ил., Коментар на Кодекса за задължително обществено осигуряване, ИК Труд и право, С., 2000;
 Средкова, Кр. Осигурително право, V изд., Сиби, С., 2016.;
 Койчева, Р. Осигурително право - част 1: Държавно обществено осигуряване. УИ УНСС, С., 2020 г.;
 Средкова Кр., Осигурени социални рискове, Лекции по осигурително право, Сиби, С., 1997;

Средкова, Кр., Здравно осигуряване. Лекции по осигурително право, Сиби, С., 2000 г.

Благоевград, 2026 г.

Съставил: проф. Атанас Василев

Актуализирал: доц. Андрей Александров